

правильною правоприменительною класифікацією, т.е. дозволит правоприменительним органам точно визначити, якою є ця угода, і застосувати до неї правові норми, призначені для регуляції даної угоди. В зв'язі з цим цілорозумно розділити ст. 59 ГК на два параграфи: § 1 повинен містити загальні положення про найм (аренду) житла; § 2 – включати правові норми, які регулюють відносини оренди житла з викупом.

Іванов А. М., асистент кафедри цивільного права № 1 Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого

ВІДМОВА ВІД ПРАВА ВЛАСНОСТІ ЯК ПІДСТАВА ПРИПИНЕННЯ ПРАВА ВЛАСНОСТІ В УКРАЇНІ

Однією з підстав припинення права власності, за волею власника є відмова від права власності. Формально відмова від права власності є новелою для нашого законодавства, яка закріплена в цивільному кодексі України.

У дореволюційному цивільному законодавстві подібний інститут мав місце та носив назву зречення власника від його права, а майно автоматично ставало власністю держави. При цьому Д. І. Мейер називав зречення способом «чистого припинення права власності, після якого не відбувається набуття права власності іншою особою».

У радянський період подібна відмова значилася як «дерелікція», через яку річ стає безхазяйною. Тому ця підстава припинення права власності в радянських умовах втратила своє правове значення. Проте законодавець визнав за потрібне ввести в ЦК України таку підставу добровільного припинення права власності, як відмова від права власності.

1) Законодавцем встановлені способи відмови від права власності. Відповідно до ст. 347 ЦК України особа може відмовитися від права власності на майно, заявивши про це або вчинивши інші дії, які свідчать про її відмову від права власності. Детальніше дії особи, яка вирішила позбавитися своєї речі і прав на неї, законом не встановлено. У даному випадку надається певна свобода, тому оголошення про відмову від

власності може мати як письмову, так і усну форму. Оголошення може бути опубліковане в газетах, журналах у інших засобах масової інформації, відмова можлива і шляхом подачі заяви у відповідні органи, наприклад, якщо йдеться про нерухоме майно. При цьому головне, щоб оголошення містило однозначну інформацію про майно, що стосується прав та обов'язків третіх осіб на це майно. Відносно інших фактичних дій відзначу, що вони повинні ясно свідчити про наміри власника та бажання відмовитись від володіння, користування та розпорядження річчю. Зокрема до таких дій можна віднести залишення майна в сміттєвому контейнері або поряд з ним і т.п.

Відповідно до ч. 2 ст. 347 ЦК України у разі відмови від права власності на майно, права на яке не підлягають державній реєстрації, право власності на нього припиняється з моменту вчинення дії, яка свідчить про таку відмову. Таким чином, законодавець визначив момент припинення прав власності – вчиненням дії, яка свідчить про таку відмову. Потрібно звернути увагу на те, що таке визначення норми права звільняє власника від відповідальності за завдану шкоду майном, від якого відмовились.

2) Якщо проаналізувати загальні положення про право власності, а саме ч. 5 ст. 319 ЦК України де закріплено положення, що власник не може використовувати право власності на шкоду правам, свободам та гідності громадян, інтересам суспільства, погіршувати екологічну ситуацію та природні якості землі, то постає питання про те, що ч. 2 ст. 347 ЦК суперечить ч. 5 ст. 319 та ст. 322 ЦК України, щодо моменту припинення права власності. Також потрібно відзначити, що на власника майна покладається тягар його утримання, так власник зобов'язаний утримувати майно, що йому належить, якщо інше не встановлено в договорі або законі.

Як справедливо відмітив В. М. Камишанський «по отношению к объекту собственности собственник наделен не только правами, но и обязанностями. Он наделен бременем собственности, которое заключается в необходимости осуществления затрат на содержание, ремонт и охрану имущества, а также в риске возможных потерь». Адже, кинуте напризволяще майно може представляти небезпеку для оточуючих, завдавати шкоду навколишньому середовищу та погіршити природні якості землі тощо.

3) Таким чином, на мою думку, потрібно закріпити правило, згідно якого вчинення дії, яка свідчить про відмову власника від майна не при-

зводить до припинення права власності, а моментом припинення права власності визначити – його подальшу утилізацію або знищення або придбання права власності іншою особою. Так як, саме з моменту утилізації (знищення) або придбання права власності іншою особою, колишній власник звільняється від відповідальності щодо його утримання та за завдання шкоди.

Наведене положення вкрай важливе, оскільки, з одного боку, зберігає за власником тягар утримання майна, тобто обов'язок платити встановлені податки, страхувати майно у визначених законом випадках, відшкодувати іншим особам шкоду, заподіяну таким майном, і тому подібне, а з іншого боку, це «...можливість «повернення» майна колишньому власникові (оскільки він так і не втратив на неї свого права).

4) Аналізуючи ч. 3 ст. 347 ЦК України де закріплено дещо інше положення по відношенню до ч. 2 вказаної статті, а саме у разі відмови від права власності на майно, права на яке підлягають державній реєстрації, право власності на нього припиняється з моменту внесення за заявою власника відповідного запису до державного реєстру. Отже, законодавець визначив особливе правило щодо майна, яке підлягає державній реєстрації. Наприклад, що стосується нерухомих речей то вони підлягають державній реєстрації та приймаються на облік органом, що здійснює державну реєстрацію права на нерухоме майно. Хоча власник, що відмовляється від свого нерухомого майна (ситуація вкрай рідка, але можлива), має право сам подати відповідну заяву в орган що здійснює державну реєстрацію права на нерухоме майно. Крім того, аналізуючи ст. 319 та ст. 322 ЦК України можна зробити висновок, що в подібних випадках власник навіть зобов'язаний вчинити саме так, оскільки власність зобов'язує.

Підводячи межу під підставою добровільного припинення права власності – відмовою від права власності, необхідно відзначити що дуже важливо розрізняти фактичне припинення, яке настає з моменту оголошення або здійснення іншої дії, що явно свідчить про усунення від володіння, користування і розпорядження майном без наміру зберегти будь-які права на це майно, і юридичне (офіційне) припинення права власності, яке настає з моменту утилізації (знищенні) або придбання всіх прав на таке майно іншими особами. При цьому потрібно враховувати, що відмова від права власності має бути добровільною.